

La 60 de ani, Victor Ernest Mașek declară că a avut ocazia să fie de toate în teatru

Victor Ernest Mașek a împlinit 60 de ani. Ca profesor, este idolatrizat de studenții săi. Estetician, publicist, critic de teatru (și lista ar putea continua), se poate considera un om împlinit.

□ **Aș vrea să vorbim despre noua generație de critici. Aveți încredere în ea? Ce importanță are vârsta în formularea judecății de valoare?**

■ Vârsta are importanță în acest sens numai sub aspectul posibilității respectivului de a fi acumulat experiență estetică și de viață. E anormal să ceri unui om care nu are nici un fel de uzanță de spectator (și care vede pentru prima dată un spectacol) să aibă cât de cât coerență și justificare în judecata lui de valoare. E adevărat, tinerețea este capabilă să ajungă uneori la această judecată, pentru că, dacă cineva a început să se educe în domeniul artei pe care o evaluează (pictură, teatru, muzică), de la vârsta de 6 ani... el poate, la 18 ani, să fie un critic desăvârșit. Sunt mulți critici muzicali și literari care au dat, între 18 și 20 de ani, judecăți de valoare care sunt și astăzi valabile.

□ **Mă refer acum la criticii de teatru, fiindcă unii susțin că doar absolvenții de Teatrologie ar fi îndreptățiți să scrie despre teatru...**

■ Asta e o prostie! Își apără profesia și locul de muncă! Foarte mulți absolvenți de Filologie, de exemplu, s-au putut manifesta în critica teatrală dacă au avut un simț dramatic dezvoltat și suficientă experiență ca să cunoască și să compare diferitele opere, să știe genul în care ele se încadrează, cu cine poate fi comparat autorul lor etc. În mod firesc, studiile teoretice pe care le-au făcut cei ce au terminat Teatrologia sunt mai operante în domeniul teatrului decât alte tipuri de studii. Dar, încă o dată: principalul e sensibilitatea, intuiția estetică; iar acestea depind nu de facultate, ci de talentul de a fi spectator. Așa cum am scris în cartea mea, a fi spectator e o artă care se învață și care depinde de talent, de receptivitatea față de artă – la orice vârstă. Dar, bineînțeles, poate juca un rol important și experiența de viață și estetică a celui care judecă.

□ **Ce ați zice de un posibil actor-critic?**

■ De regulă, a interpreta nu-ți permite să iei distanța necesară spre a judeca. A judeca este altceva decât a face. Actorul fiind prin excelență un om care face teatru, n-ar trebui să fie și un judecător. Nu cunosc mulți critici proveniți dintre actori. Păreră mea e că și a fi interpret și critic muzical ca dl Iosif Sava (care e organist) la un moment dat intră în contradicție. Interpretul, când devine critic, trebuie să-și permită o pauză în interpretare, pentru a se manifesta în chip de receptor. Altfel, nu poate avea obiectivitatea necesară spre a vedea la justa valoare opera care se propune. Va judeca totul prin prisma propriei sale prestații de până atunci în domeniul respectiv. Să știți că cei mai proști critici de poezie au fost

poetii. Și au fost cei care au făcut gafele cele mai mari, în raport cu alți critici. E cunoscut modul în care Ion Barbu nu l-a acceptat niciodată pe Arghezi, și reciproc: se considerau, fiecare pe fiecare, o nulitate. E explicabil, pentru că fiecare poet ajunge la o structură, la o formă de expresie lingvistică proprie, iar când i se propune o altă variantă, o altă personalitate poetică, diferită de a lui, n-o acceptă, pentru că ea contrazice ceea ce este el. El nu poate să iasă din pielea lui și să se întuiască în pielea altuia. Un critic e o asemenea personalitate, capabilă să treacă mereu în pielea celui alt, să-l privească din interior, să-l întuiască și să-și dea seama dacă are sau nu valoare. Păstrând proporțiile, desigur, căci orice critic este totuși subiectiv. La un moment dat, intră în zona aleatorului, dar încercarea de a diminua din ce în ce mai mult gradul de aleatoriu al unei judecăți critice trebuie, bineînțeles, făcută. Altfel, n-am mai crede în critică.

□ **Alții afirmă că „criticii sunt actori și regizori ratați”...**

■ Asta e o altă prostie, să mă ierte Dumnezeu! Poate că unii oameni

și-au dat seama de la început că nu ar avea succes etalându-și personalitatea pe scenă și atunci și-o transpun spiritual. Nu prea știu mulți actori care ar fi vrut să devină critici... Cel legat de teatru e legat de forma cea mai plenară a expresiei dramatice, posibilă doar pe scenă și în contact direct cu publicul din sală, în scurt-circuitul afectiv ce se naște între emoția de pe scenă și cea din sală, acea minune pe care o celebrăm în fiecare seară când mergem la teatru. Evident că a sta deoparte și a privi din lojă la succesul altora poate fi, pentru personalități prea ahtiate de glorie, un lucru mai greu acceptabil.

□ **Dumneavoastră nu v-ați dorit niciodată să fiți actor?**

■ Ba da, mi-am dorit, dar nu aveam talent. La 18 ani, când lua altul aplauze, mă simțeam nedreptățit. Am fost și student la teatru, un an. Bălbăiala mea, mult mai apăsată în perioada respectivă, l-a făcut pe Ion Cojar, profesorul meu de atunci, să-mi spună: „Domnule, decât să te exprimi aproximativ, din cauza proastei dicțiuni, în ceea ce ai de spus pe scenă, scris de altul, mai bine scrie tu, ca să citească alții!” Așa că am făcut și Școala de Literatură, care era, pe vremea aceea, „școala de poezi”.

□ **Scrisul a fost o consolare pentru dumneavoastră?**

■ Nu. E o compensare, un mod de a mă manifesta și, în același timp, de a celebra arta pe care o iubesc cel mai mult: arta dramatică.

□ **Vă considerați un om împlinit, la cei 60 de ani pe care... nu-i arătați?**

■ Dacă te uiți așa la mine, da! Am glumit... Nu știu, dacă-mi propun puțin, realizez. Nu am realizat tot ceea ce mi-am dorit, dar, întrucât am avut ocazia să fiu de toate în teatru (am jucat și teatru de amatori cândva, am fost și critic, și teoretician de teatru, și director de teatru), ce pot să mai vreau de la teatru altceva decât catafalcul – să mor în teatru? Socoțesc că un om se poate considera împlinit dacă tot ceea ce a simțit în el ca o chemare a ajuns la expresie, dacă nu a înecat nimic și nu a înăbușit nimic din ceea ce se cerea spus și comunicat celorlalți.

IOANA FLOREA